

Handläggare:
Eva.borgstrom@fub.se
Judith.timoney@fub.se

Solna den 6 november 2024

Finansdepartementet

Diarienummer: Fi2024/01521

Remissvar över betänkandet (SOU 2024:50) Nätt och jämnt – Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn

Riksförbundet FUB är en intresseorganisation som arbetar för att barn, ungdomar och vuxna med intellektuell funktionsnedsättning (IF) ska kunna leva som andra. FUB har cirka 25 000 medlemmar i drygt 150 lokalföreningar runt om i landet. Personer med IF och deras anhöriga är medlemmar i FUB liksom andra som delar vår grundsyn.

Nedan lämnar vi FUB:s yttrande över Utjämningskommitténs förslag, avseende LSS-utjämningsystemet (kapitel 9) och riktade statsbidrag (habiliteringsersättning) som föreslås inordnas i det generella statsbidraget till kommunsektorn (bilaga 5) samt statsbidrag till kommuner som bedriver verksamhet med personligt ombud för vissa personer med psykiska funktionsnedsättningar (bilaga 5) och statsbidrag för rådgivning och annat stöd i LSS (bilaga 5).

Sammanfattning

FUB anser att det är det fullt rimligt att kommuner som använder begränsande lokala riktlinjer och begränsande kriterier för beviljande av LSS-insatser, får betala till de kommuner som beviljar insatser efter syftet med LSS och kommuninvånarnas faktiska stödbehov. Det är därför positivt att utredarna föreslår att LSS-utjämningsystemet ska finnas kvar.

Det är ytterst allvarligt om Utjämningskommitténs förslag att ta bort personalkostnadsindex, som beräkningsgrund för LSS-utjämnningen, kommer att innebära att kommuner som idag följer LSS-lagen och dess intentioner drabbas av stora negativa effekter. Utredarna verkar sakna insikt om att stora, negativa, konsekvenser för en kommun kommer att innebära ännu allvarligare konsekvenser för människor med omfattande funktionsnedsättningar. När nödvändig anpassning, som utredarna föreslår, handlar om "kostnaden per insats" innebär det i praktiken att en mindre personalgrupp ska tillgodose stödbehoven i en LSS-bostad eller daglig verksamhet, trots att stödbehoven hos de personer som berörs är oförändrade.

FUB reagerar med skärpa mot utredarnas resonemang om att det finns incitament idag för att fatta LSS-beslut pga. att de kan utjämnas. LSS är en pluslag, vilket innebär att den ska säkerställa rätten till insatser när stödet enligt andra lagar, t.ex. socialtjänstlagen, SoL, är otillräckligt. Vi anser tvärtom att det skulle finnas en uppenbar risk att kommunerna i ökad utsträckning skulle bevilja insatser enligt SoL, med den lägre kvalitetsnivån ”skälig levnadsnivå”, i stället för LSS, om personalkostnadsindex tas bort från beräkningen av LSS-utjämnningen.

9.1 Nuvarande utformning

9.1.3 Utfall 2024

Ur betänkandet:

”Den genomsnittliga standardkostnaden uppgår 2024 till 6 346 kronor per invånare, men skillnaderna är mycket stora. Högst standardkostnad har Östersund med 12 968 kronor per invånare, vilket ger ett bidrag på 6 621 kronor per invånare. Lägst standardkostnad har grannkommunen Ragunda med endast 768 kronor per invånare. Det ger en avgift i LSS-utjämnningen på 5 578 kronor per invånare.”

FUB anser:

Kommuner som tar emot utjämningsbidrag från utjämningsystemet tillämpar med stor sannolikhet LSS enligt intentionerna med lagen, dvs. uppfyller lagens syfte och kvalitetsnivå ”goda levnadsvillkor”. Det kan exempelvis yttra sig i form av personal med adekvat utbildning, som ger rätt till högre lön, än lönenivån för personal som saknar utbildning. Även personaltäthet som motsvarar de faktiska stödbehoven, kostar naturligtvis mer än underbemannade verksamheter. Medan kommuner som betalar till utjämningsystemet tenderar att ha en lägre personaltäthet, exempelvis genom att ha slagit ihop LSS-verksamheter till större enheter för att kunna samutnyttja personal.

FUB får många oroande rapporter från våra lokalföreningar i hela landet. Det handlar om gruppbofästäder som byggs i våningarna över varandra eller grupperade runt en gemensam gård. Detta är helt i strid med Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om bostad för vuxna enligt LSS. Det är även vanligt att små välfungerande dagliga verksamheter slås ihop till en eller två mycket stora verksamheter, där deltagare med olika typer av funktionsnedsättningar blandas, för att kunna minska på personalen. Detta görs utan hänsyn till deltagarnas många olika diagnoser och individuella stödbehov.

9.2 Utvärdering av befintlig modell

9.2.1 Fortsatt stora skillnader i antal insatser

Ur betänkandet:

”Förhoppningen om att de stora skillnaderna i kostnader skulle minska betydligt över tid har inte infriats. (...) beror det främst på fortsatt stora skillnader i antalet insatser och därmed i grundläggande standardkostnad. Det behov av ett utjämningsystem som tidigare utredningar konstaterat kvarstår därför.”

” (...) Det finns en uppenbar problematik med påverkbarhet även i den grundläggande standardkostnaden. Fler beslutade insatser betalas av andra kommuner via utjämningen.”

FUB anser:

LSS är en rättighetslag, som anger vad den som omfattas av lagen har rätt att kräva av myndigheten. Antalet beviljade LSS-insatser kan naturligtvis variera mellan kommunerna beroende på kommuninvånarnas behov av stöd enligt LSS, det vill säga om invånarna med funktionsnedsättnings behov av olika LSS-insatser är vägledande. Socialstyrelsen har emellertid konstaterat stora skillnader i kommunernas handläggning av LSS-ärenden och beslut. Det är tydligt att rättssäkerheten brister i många kommuner. I en granskning av LSS-insatsen ledsagarservice skriver Socialstyrelsen:

”Resultaten tyder på att varken bedömningar av behov av eller innehållet i insatsen ledsagarservice enligt LSS är likvärdiga över landet. En stor del av kommunernas riktlinjer innehåller begränsningar avseende ledsagning som är formulerade så att de medför en risk för att bedömningarna inte utgår från den enskildes individuella behov”.¹

Socialstyrelsen konstaterar i sin lägesrapport för 2024 att boendekommun, snarare än intentionerna med LSS-lagen, verkar avgöra det stöd enskilda får:

”Kommunerna beviljar förvisso insatser till ett högt antal personer med funktionsnedsättning. Av analyserna i denna rapport framkommer att personer ändå kan ha svårt att få tillgång till ändamålsenligt stöd. Det handlar bland annat om begränsningar i lokala riktlinjer både vad gäller personkretsbedömningar och kriterier för att beviljas insatser. Det handlar också om att kriterier för insatsernas omfattning försvårar ett individperspektiv och skapar ojämlik tillgång till stödet. I allt större utsträckning tycks boendekommun, snarare än lagens intentioner, avgöra vilket stöd enskilda kan få.”²

FUB anser att det är det fullt rimligt att kommuner som använder begränsande lokala riktlinjer och begränsande kriterier för beviljande av LSS-insatser, får betala till de kommuner som

¹ Socialstyrelsen. *Förändringar av ledsagning över tid*. Rapport Socialstyrelsen 2023, sid. 69 f.

² Socialstyrelsen. *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning*. Lägesrapport 2024, sid. 129.

beviljar insatser efter syftet med LSS och kommuninvånarnas faktiska stödbehov. Det är därför positivt att utredarna föreslår att LSS-utjämningsystemet ska finnas kvar.

9.2.3 Inget samband mellan vårdtyngd och personalkostnadsindex

Ur betänkandet:

”Nuvarande utjämnning bygger därför implicit på antagandet att kostnadsskillnaderna per insats framför allt beror på skillnader i vårdtyngd, och inte på skillnader i ambition eller effektivitet, även om ingen skulle hävda att det inte finns sådana skillnader.”

FUB anser:

Till att börja med reagerar FUB starkt på utredarnas flitiga användande av begreppet ”vårdtyngd” i avsnittet om LSS-utjämnningen. Det är stötande att använda den typen av språkbruk när man pratar om människor med funktionsnedsättning, som har en lagstadgad rätt till stödinsatser. Det indikerar en inställning som går stick i stäv med ledorden ”från patient till medborgare”, som har präglat funktionshinderpolitiken under de senaste decennierna. När en statlig utredning väljer att beskriva människor med funktionsnedsättning i termer av vårdtyngd, minner det på ett obehagligt sätt om forna tiders institutionstänk.

FUB ifrågasätter utredarnas hänvisning till företaget Ensolution AB:s vårdtyngdsmätningar. Ensolution har tagit fram det digitala verktyget Kuben, som uppges omvandla behov till vårdtyngd och resurser. På företagets webbplats skriver man att det med hjälp av mallar ska vara möjligt att bedöma individers behov av hjälp och stöd, enligt LSS.

Vi ser att kommuner redan idag, trots LSS-utjämningsens nuvarande utformning, strävar efter att sänka sina kostnader för LSS, med hjälp av vårdtyngdsmätningar från Ensolution. Vårdtyngdsmätningar, enligt företagets modell, visar på stora brister när det gäller hur LSS-verksamhet ska utformas. LSS-verksamhet, framför allt de insatser som flest personer har (daglig verksamhet och bostad med särskild service för vuxna), innebär en kontinuerlig tillgång till stöd av en fast personalgrupp. *Inte* punktinsatser som inom SoL-verksamhet, exempelvis hemtjänst. Vårdtyngdsmätningar enligt Ensolutions verktyg Kuben kan leda till flera allvarliga felbedömningar, till exempel:

- Felaktig bedömning av människors behov av stöd, då bedömningen görs efter en mall inte den enskildes behov av stöd, vilket kan resultera i otillräckliga insatser.
- Besparingar prioriteras på bekostnad av kvalitet i LSS-verksamheten.
- Incitament för minskat antal anställda i LSS-verksamheten, som i sin tur leder till bristande kvalitet och en ökad risk för allvarliga missförhållanden.

9.3 Insatser enligt socialtjänstlagen

9.3.1. Bakgrund

Ur betänkandet:

”Insatser till personer med funktionsnedsättning enligt socialtjänstlagen (SoL) omfattas i dag inte av utjämning.” (...) Men det finns ändå stor anledning att överväga om inte verksamheten bör omfattas av utjämning. Behovet av detta förstärks också av de incitament som idag skapas för att fatta LSS-beslut, som utjämnas, i stället för beslut om socialtjänstinsatser, som inte utjämnas.”

FUB anser:

FUB reagerar med skärpa mot utredarnas resonemang om att det finns incitament idag för att fatta LSS-beslut pga. att de kan utjämnas. Vi anser tvärtom att det skulle finnas en uppenbar risk att kommunerna i ökad utsträckning skulle bevilja insatser enligt SoL, med den lägre kvalitetsnivån ”skälig levnadsnivå”, i stället för LSS, om personalkostnadsindex tas bort från beräkningen av LSS-utjämnningen.

Vi ger här en bakgrund till LSS, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade: LSS är en rättighetslag. Lagen beslutades av en enig riksdag och trädde i kraft för 30 år sedan. Den togs fram mot bakgrund av forna tiders institutioner där personer med bl.a. intellektuell funktionsnedsättning levde hela livet under svåra förhållanden och helt avskärmade från övriga samhället. Syftet med lagen är att personer med omfattande funktionsnedsättningar genom LSS-insatserna skall tillförsäkras *goda levnadsvillkor* (7 §). Verksamhet enligt LSS ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för dem som omfattas av lagen. Målet ska vara att den enskilde får möjlighet att *leva som andra* (5 §).

LSS är en pluslag, vilket innebär att den ska säkerställa rätten till insatser när stödet enligt andra lagar, t.ex. socialtjänstlagen, SoL, är otillräckligt. Det är ett mycket begränsat antal personer som kan få insatser enligt LSS; i oktober 2023 hade 79 200 personer minst en insats enligt LSS, enligt statistik från Socialstyrelsen³. Det innebär 0,75 procent av Sveriges befolkning. Vid ansökan om en LSS-insats görs en bedömning om personen tillhör personkretsen för lagen samt om den enskilde har behov av den sökta insatsen.

Viktigt i sammanhanget är att kvalitetsnivån för insatser enligt LSS är ”goda levnadsvillkor”, medan motsvarande för SoL, som tidigare nämnts, är ”skälig levnadsnivå”. Det ska med andra ord finnas en kvalitetsskillnad i stödet som ges. Som exempel kan nämnas LSS-insatsen bostad med särskild service för vuxna (gruppbofastad eller servicebofastad), som ska vara bemannad dygnet runt med en fast personalgrupp. I insatsen ingår gemensamhetsutrymmen, vilket är av stor betydelse då personer med intellektuell funktionsnedsättning och autism ofta har svårigheter i att initiera och bibehålla sociala kontakter. I insatsen bostad enligt LSS ingår även

³ Socialstyrelsen. *Statistik om insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade 2023.*

rätt till individuella kulturella aktiviteter och fritidsverksamhet. Boendestöd enligt SoL däremot innebär att den enskilde bor i en egen ordinär bostad med stöd, som ofta innebär hemtjänstliknande punktinsatser några timmar i veckan.

Socialstyrelsen konstaterar att insatsen boendestöd, enligt SoL, nästan tredubblades mellan år 2007 och 2022⁴. Socialstyrelsen har tidigare konstaterat att personer med intellektuell funktionsnedsättning eller autism kan ha insatsen boendestöd. Myndigheten skriver att det är sannolikt att dessa grupper står för en del av ökningen inom insatsen. Det kan i de fallen handla om att kommunen bedömt att boendestöd tillgodoser personernas behov bäst. Socialstyrelsen avslutar sedan med att konstatera: *”Ökningen kan också vara en konsekvens av att flera kommunala riktlinjer innehåller begränsningar kring vilka som kan beviljas exempelvis insatserna bostad för vuxna eller personlig assistans enligt LSS.”*⁵

9.4 Överväganden och förslag

9.4.1 Utvärderingen av dagens modell pekar på flera brister

Ur betänkandet:

”Kommittén är medveten om att borttagandet av personalkostnadsindex får stora negativa effekter för flera kommuner och att dessa därför kan komma behöva minska sina kostnader. Vi vill dock påpeka att denna anpassning kommer att behöva göras av ’kostnaden per insats’ och inte i antalet insatser. Skälet är att beslutade insatser fortsatt är grunden för LSS-utjämnningen och utjämnningen även fortsatt ska möjliggöra att individer får insatser efter behov.”

FUB anser:

Det är ytterst allvarligt om borttagande av personalkostnadsindex kommer att innebära att kommuner som idag följer lagstiftningen och dess intentioner, och därigenom uppfyller LSS-lagens syfte och mål, drabbas av ”stora negativa effekter” om personalkostnadsindex tas bort som beräkningsgrund. Utredarna verkar sakna insikt om att stora, negativa, konsekvenser för en kommun kommer att innebära ännu allvarligare konsekvenser för människor med omfattande funktionsnedsättningar. När nödvändig anpassning handlar om ”kostnaden per insats” innebär det i praktiken att en mindre personalgrupp ska tillgodose stödbehoven i en LSS-bostad eller daglig verksamhet, trots att stödbehoven hos de personer som berörs är oförändrade.

⁴ Socialstyrelsen. Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning. Lägesrapport 2024 (sid 33)

⁵ Socialstyrelsen. *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning*. Lägesrapport 2024 (sid. 33).

En ambitionsminskning pågår redan i många kommuner. Enligt statistik från Socialstyrelsen minskar antalet beviljade LSS-insatser per person, från 1,74 (2016) till 1,54 (2022)⁶. Sedan andra halvan av 2010-talet har framför allt insatserna korttidsvistelse, kontaktperson och ledsagarservice minskat i antal. Socialstyrelsen konstaterar att de *”dock inte har fått några signaler om att behovet av insatserna har minskat.”*⁷

Vissa av insatserna minskar även i omfattning. Ledsagarservice och avlösarservice har minskat från medianvärdet 20 timmar/månad (2016) till 16 timmar/månad (2022)⁸.

Till detta kommer nu Utjämningskommitténs förslag om att minska kostnaden per insats i de kommuner som kommer att drabbas om personalkostnadsindex tas bort som beräkningsgrund för LSS-utjämnningen. Kommittén konstaterar att *”incitamenten till en effektiv verksamhet stärks kraftigt med förslaget.”*

Vi vänder oss kraftigt mot utredarnas sätt att resonera i termer av effektivitet när det handlar om livsvillkoren för människor med omfattande funktionsnedsättningar. Som vi tidigare har redogjort för innebär syftet med LSS-lagen att de personer som har insatser på grund av livslånga funktionsnedsättningar ska garanteras goda levnadsvillkor. Den viktigaste förutsättningen för att uppfylla detta är kompetent personal som är rätt dimensionerad för att kunna ge stöd och service. Eftersom personalen är den största kostnaden, så är det naturligtvis där besparingarna kommer att ske. Risker för negativa konsekvenser är uppenbar för både den enskilde som har LSS-insatser och personalen.

Redan idag är personaltätheten så reducerad i många kommuners/privata utförares LSS-verksamhet att verksamheterna har stora problem att verkställa insatsen, så som den beskrivs i lagen och dess förarbeten. Till detta kommer höga sjukskrivningstal inom sektorn. Mellan 2010 och 2023 skedde en femdubbling av den stressrelaterade sjukfrånvaron i Sverige, enligt en ny rapport från Facken i Valfärden⁹. Valfärdssektorn, dit LSS-verksamhet hör, är överrepresenterad. I de flesta fall är sjukfrånvaron en konsekvens av brister i arbetsmiljön. Det finns mycket goda skäl att anta att minskade personalgrupper skulle leda till ännu högre sjukskrivningstal.

Vi ser även en stor risk för problem med den framtida kompetensförsörjningen inom LSS-verksamheten, om stora nedskärningar av personal genomförs. Redan i nuläget förutspår Sveriges kommuner och regioner, SKR, att det behöver anställas omkring 410 000 personer inom välfärdssektorn på grund av befolkningsutvecklingen och för att ersätta pensioneringar fram till 2031 – om ingenting förändras¹⁰.

⁶ Socialstyrelsen. *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning*. Lägesrapport 2024 (sid. 23).

⁷ Socialstyrelsen. *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning*. Lägesrapport 2024 (sid. 22).

⁸ Socialstyrelsen. *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning*. Lägesrapport 2023 (sid. 38 f).

⁹ Facken i Valfärden. *Miljarder skäl att förbättra arbetsmiljön – Om kommunernas och regionernas kostnader för produktionsbortfall till följd av sjukfrånvaro*, rapport 2024.

¹⁰ SKR. *Valfärdens kompetensförsörjning*, rapport 2022.

Personalkostnadsindex bör tas bort från utjämnings (sid. 646)

Ur betänkandet:

- *”De incitamentsproblem som indexet innebär är mycket svåra att förena med den opåverkbarhet som bör vara grunden i utjämnings. Kommittén har också i uppdrag att föreslå åtgärder som bidrar till ökad effektivitet i sektorn. Incitamenten till en effektiv verksamhet stärks kraftigt med förslaget.”*

FUB anser:

Det enda som stärks kraftigt med förslaget är kommunernas incitament att sätta sina LSS-verksamheter på bemanningssvältkur, med omfattande, negativa, konsekvenser för personer som har LSS-insatser under flera decennier av sitt liv.

Kommittén redovisar inget underlag som bevisar att kommunerna beviljar LSS-insatser i stället för Sol-insatser, för att öka på antalet insatser som omfattas av LSS-utjämnings. Tvärtom. Alla de tusentals personer som får avslag varje år på sina LSS-ansökningar vet att det har blivit allt svårare att få en LSS-insats och det börjar redan vid personkretsbedömningen, vilket lyftes av Socialstyrelsen i en rapport 2023:

” I genomgången av de kommunala riktlinjerna och i samtal med biståndsschefer och funktionsrättsorganisationer framkommer att det finns flera moment i personkretsbedömningen idag som kan innebära en högre tröskel för att tillhöra lagens målgrupp än vad lagstiftaren tänkt sig.”¹¹

Ur betänkandet:

- *”Det finns stora problem med kostnadsdata. Förutom att kostnaderna i sig kan påverkas ser vi stora brister vid granskningen av kommunernas räkenskapsammandrag. Bristerna behöver inte vara avsiktliga, men leder ändå till skillnader i utfall som inte är rättvisande.”*

FUB anser:

Att det finns brister gällande kostnadsdata är knappast en legitim motivering för ett borttagande av personalkostnadsindex från LSS-utjämnings, som kommer att leda till stora försämringar för personer med omfattande funktionsnedsättningar inom LSS personkrets.

¹¹ Socialstyrelsen. *Förändringar av ledsagning över tid*, rapport, 2023.

Fokus bör i stället vara på *hur* man kan komma till rätta med de stora redovisningsproblem som kommittén har noterat, t.ex. kostnader under rubriken "övriga kostnader". Här har kommittén upptäckt ett stort antal fel, som dock *inte ingår* i beräkningen av personalkostnadsindex.

Ur betänkandet:

- *"I den analys av vårdtyngden som redovisats ovan framgår inget samband mellan genomsnittlig vårdtyngd i kommunen och personalkostnadsindex."*

FUB anser:

Som vi har påpekat tidigare under avsnitt 9.2.3, kan användning av "vårdtyngd" – både som begrepp och som mätinstrument i LSS-verksamheter - starkt ifrågasättas både ur ett etiskt perspektiv och ett träffsäkerhetsperspektiv. De flesta personer med LSS-insatser hör till grupp 1 i LSS personkrets, dvs. man har en intellektuell funktionsnedsättning eller autism. Dessa funktionsnedsättningar är livslånga, vilket innebär att de flesta som har LSS-insatserna daglig verksamhet och bostad med särskild service för vuxna (de två största LSS insatserna) har insatserna under mycket lång tid, ofta fyra till fem decennier. Enligt LSS-lagen innebär dessa insatser *kontinuerlig tillgång* till stöd av en *fast personalgrupp*. Stödets omfattning och kvalitet är avgörande för uppfyllelsen av LSS-lagens mål och syfte, något som inte kan fångas upp av vårdtyngdsmätningar.

Det behövs en utjämning för SoL-insatser (sid. 649)

Ur betänkandet:

"Kommittén anser att det behövs en utjämning även för insatser till personer med funktionsnedsättning enligt Socialtjänstlagen. (...) Dessutom är det olyckligt att det idag finns incitament att välja insatser enligt LSS i stället för SoL, även om det inte alltid är det bästa alternativet ur ett brukarperspektiv."

FUB anser:

Vi avfärdar bestämt utredarnas påstående att SoL-insatser skulle vara bättre än LSS-insatser. När möjligheten finns att välja mellan SoL- och LSS-insatser, måste vi utgå ifrån att det handlar om en person som tillhör LSS personkrets, dvs. har en omfattande funktionsnedsättning, där de allra flesta tillhör grupp 1 i personkretsen, dvs. har en livslång intellektuell funktionsnedsättning eller autism. Som vi redogjort för tidigare är LSS en pluslag, vilket innebär att den ska säkerställa rätten till insatser när stödet enligt andra lagar, t.ex. socialtjänstlagen, SoL, är otillräckligt. Den

som omfattas av personkretsen har rätt till sökta insatser om han eller hon har behov av insatsen och behovet inte tillgodoses på annat sätt (7 § LSS). Detta innebär att om personen inte anses tillhöra personkretsen får personen inte heller sitt behov av LSS-insats prövad.

Vår uppfattning är att det snarare skulle finnas ett tydligt incitament för kommunerna att besluta om fler SoL-insatser för personer med funktionsnedsättning, om insatser enligt SoL också skulle utjämnas.

Bilaga 5

Riktade statsbidrag som föreslås inordnas i det generella statsbidraget till kommunsektorn

- *Stöd för habiliteringsersättning (daglig verksamhet) – 350 mkr.*

FUB anser:

Detta bidrag betalas **direkt till enskilda personer** som tillhör en grupp med väldigt låga inkomster, vilket Riksförbundet FUB redovisar årligen i rapporten, "Fångad i Fattigdom?"¹². Årets uppdatering visar att en 27-årig person med aktivitetsersättning kan gå back med cirka 1 300 kronor varje månad. Personer med insatsen daglig verksamhet enligt LSS är hänvisade till ersättning från socialförsäkringssystemet för sin försörjning. Det innebär att man har mycket små möjligheter att påverka sin ekonomiska situation.

Utredningen noterar denna "resurssvaghet", men bedömer "omfördelningseffekter" som acceptabla. De skulle i själva verket vara högst oacceptabla. Vi ser det som långsökt att riksdagen skulle lagstadga om en rätt till ersättning, men däremot högst troligt att detta riktade bidrag, till en mycket ekonomiskt utsatt grupp, skulle upphöra omedelbart i ett stort antal kommuner om den skulle inordnas i det generella statsbidraget till kommunsektorn.

Statsbidrag till kommuner som bedriver verksamhet med personligt ombud för vissa personer med psykiska funktionsnedsättningar

FUB anser:

Personer med intellektuell funktionsnedsättning drabbas i högre grad än andra av psykisk ohälsa¹³. En ökad sårbarhet för psykisk ohälsa kan ha flera förklaringar, men FUB ser på nära

¹² Riksförbundet FUB. *Fångad i fattigdom? – Inkomster och utgifter för vuxna personer med intellektuell funktionsnedsättning*. Rapport 2024.

¹³ <https://kunskapsstodforvardgivare.se/omraden/psykisk-halsa/regionala-varldprogram/lindrig-intellektuell-funktionsnedsattning-hos-vuxna> (hämtad 2024-11-05).

håll hur våra medlemmar och deras anhöriga drabbas hårt när det blir avslag på sökta LSS-insatser och helt nödvändigt stöd därmed uteblir. Riksförbundet FUB:s nya rapport om samhällsekonomiska effekter av uteblivet stöd, visar vilket högt hälsopris den enskilde och anhöriga - oftast mammor – betalar och vilka ekonomiska konsekvenser det blir för samhället¹⁴.

Att ombudsverksamheter är en viktig kunskapskälla för anhöriga till FUB:s målgrupp skriver Socialstyrelsen i en ny rapport:

”Flera ombudsverksamheter redovisar även att de har blivit kontaktade av personer med behov som inte tillhör målgruppen för personligt ombud. Till exempel anhöriga till både barn och vuxna med intellektuell funktionsnedsättning, personer med somatiska sjukdomar och/eller språksvårigheter med flera. Personliga ombuden redovisar att de har lotsat dessa personer vidare till rätt instans samt lämnat vägledning om hur personen kan söka sig vidare.”¹⁵

Riksförbundet FUB ställer sig i övrigt bakom skrivelsen till Socialdepartementet, daterad den 2024-09-17, gällande Utjämningskommitténs förslag om statsbidraget personligt ombud. Skrivelsen är undertecknad av Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa (NSPH), Riksförbundet för Social och Mental Hälsa (RSMH), Schizofreniförbundet, Yrkesföreningen för personligt ombud i Sverige (YPOS), Funktionsrätt Sverige och Riksförbundet Attention¹⁶.

Statsbidrag för rådgivning och annat stöd i LSS

Utredningen menar att bidraget utgör en transferering utan krav på motprestation och betalas ut till regionerna utifrån befolkningsandel och bör därmed, kunna generaliseras utan svårigheter.

FUB anser:

Även om hanteringen av bidraget sker i form av en transferering utan krav på motprestation och utifrån befolkningsandel är det ändå så att statsbidraget är riktat och inte får användas till någon annan målgrupp än de personer som tillhör LSS-personkrets och deras familj eller familjehemsföräldrar.

I en rapport från Socialstyrelsen pekar ett flertal av regionerna på att detta statsbidrag har stor betydelse för deras möjligheter att ge stöd till den målgrupp som ingår i personkretsen för

¹⁴ Riksförbundet FUB. *Samhällsekonomisk analys av beviljade insatser för grupp 1 i LSS personkrets*, rapport 2024.

¹⁵ Socialstyrelsen. *Lägesrapport om verksamhet med personligt ombud, bidragsår 2023*, rapport 2024.

¹⁶ <https://nspsh.se/wp-content/uploads/2024/09/NSPHs-skrivelse-ang-stod-for-personligt-ombud-2024-09-17.pdf>

LSS¹⁷. Vi saknar en konsekvensanalys i utredningen om vilka konsekvenser det kan få ifall bidraget går in i det generella statsbidraget.

Insatsen rådgivning och personligt stöd enligt LSS har minskat kraftigt, trots att det finns ett stort behov av insatsen. Ofta ligger regioners och kommuners brist på resurser i bakgrunden. Därför ser vi en mycket stor risk för att personer som tillhör LSS-personkrets går miste om denna viktiga insats om bidraget generaliseras.

I övrigt instämmer Riksförbundet FUB i Funktionsrätt Sveriges remissvar angående förslaget om statsbidraget för rådgivning och annat stöd i LSS.

För Riksförbundet FUB

Christina Heilborn

Förbundssekreterare

¹⁷ Socialstyrelsen. *Insatser och stöd för personer med funktionsnedsättning*, Lägesrapport 2024.